

217253

AZ ÚT

Folyóirat a lelkipásztori és nevelői munka számára

XXV. ÉVFOLYAM

1943. 7. SZÁM.

A L A P I T O T T A : R A V A S Z L Á S Z L Ó

BCU Cluj / Central University Library Cluj

T A R T A L O M :

AZ IGE TÜKRÉBEN.

I. L.: A munka terhe.

Kozma Tibor: A keresztyénség értelme.

Pálffy Károly: Az erdélyi népfőiskolai mozgalom.

VASÁRNAPI ISKOLA.

I. L.: Munka a nyár folyamán.

IRODALOM.

I. L.: Thurneysen Eduard: Az Ige szolgálata.

SZERKESZTIK ÉS KIADJÁK: DR. IMRE LAJOS, DR. TAVASZY SÁNDOR

ELŐFIZETÉSI ÁRA: EGYÉVRE 8— PENGŐ. — EGYES SZÁM ÁRA 80 FILLÉR

A „Dolgozatok a református theologiai tudományok köréből“ c. füzetsorozat legújabb száma:

16-ik szám:

Az ethika mai kérdései.

Irtá: Dr. Tavaszy Sándor. Ára 60 fillér.

17-ik szám:

Mi szükségünk van az Ótestamentumra?

Irtá: Dr. Gönczy Lajos. Ára 80 fillér.

18-ik szám:

Téma és textus a prédikációban.

Irtá: Kozma Tibor. Ára 1.— Pengő.

19-ik szám:

A világot legyőző hit.

Irták: Dr. Tavaszy Sándor, Dr. Imre Lajos, Dr. Gönczy Lajos,
Dr. Nagy Géza és Nagy András. Ára 1.20 Pengő.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

DR. KISS TIHAMÉR:

A ref. népfőiskola a vallásos nevelés szolgálatában.

Ára 30 fillér.

KOZMA TIBOR:

Az „Imago Dei“ problémája és a prédikált Ige.

Ára 5.— Pengő.

RAVASZ LÁSZLÓ:

Hit és engedelmesség.

Ára 7.— Pengő.

SPURGEON:

Aranysugarak.

Ára 4.50 Pengő.

AZ IGE TÜKRÉBEN

A munka terhe.

II. Tím. 2:3.

Az eredeti szövegben ez az ige nem annyira a munka terhére utal, mint a fordítás mondja, hanem azt fejezi ki, hogy Timótheus, mint Jézus Krisztus jó vitéze együtt szenvedje el a rosszat azokkal, akikkel együtt van a szolgálatban. Az eredeti szöveg sokkal világosabban mutat így arra, ami ezen kifejezés után, már ebben a versben is, de még inkább a következőkben, a katonáskodás képével van kifejezve. Amíg a munka terhének hordozására való felhívás, ahogy a jelenlegi fordítás szól, a lelkipásztort úgy tekinti, mint aki egy súlyos teherrel a vállain halad át az életen és igyekszik megfelelni annak, ami reá van róva, addig az eredeti szöveg a lelkipásztort úgy mutatja be, mint harcost, akinek, — mint ezt a gondolatot épen ezek a levelek többször is használják — az úgy érdekében kell kifejeznie a maga erejét. Már ez is rámutat, milyen mély a különbség a két kép között. A munka terhét lehet hordozni unottan, roskadozva, lassan és meg-megállva a teher alatt, de harcolni csak határozottan, erélyesen, mindenkor az életveszedelmet, ami a harccal együttjár, szemünk előtt tartva, lehetséges.

A keresztyén szolgálat pedig ma nem egyenletes, programmszerű, szép lassan, biztos lépésekkel való előhaladás, hanem olyan harc, amelynek válságai vannak, amelyben a hadiszerecsene látszólag változó és a legnagyobb meglepetésekre van kitéve. A keresztyén lelkipásztortól Isten ma azt kívánja, hogy mint aki harcban áll, állandóan éber, az ellenség erejét mindig helyesen felmérő, óvatos és megfontolt, de egyben vakmerő és mindig önfeláldozásra kész legyen. Lehet idő, amikor az Isten ügye ezen az világon lassú és biztos haladás képét mutatja, és a lelkipásztori munka követelése az óvatos és lassú, nyugodt vezetés. Ma nem ez az idő. Harcban állunk, amelyben az emberi lelkek újabb és újabb támadásoknak vannak kitéve s amelyben igazán mint Krisztus jó vitézei kell, hogy helyt álljunk a győzelemig.

Azért ebben az igében, a kifejezés eredeti értelmét nézve a mozgalmasság és elevenség követelése rejlik. Az Ige szolgálata máskor sem az epikai nyugodtságú munkák közé tartozik. Az Ige szolgálata mindig dráma, amelyben épen abban a pillanatban annak

a léleknek a sorsa dől el, akihez beszélünk. De most kétszeresen az. Ma a küzdő harcos elevenségével, tettekétségével kell folytatni a munkát, ma számon kell tartani minden eszközt, amely az Ige hirdetésére alkalmas, minden lelket, amely veszélyben van, minden oldalt, ahonnan ez a veszély közeledhetik és minden módot, ahogy az ellenség, Isten Igéjének ellensége azokat a lelkeket meg akarja környékezni. Ez a mozgalmasság, tettekétség, bátorság, áldozathozatalra való készség hiányzik sok lelkipásztori lélekből s a munka mai nehézsége annak a látásnak hiánya, hogy nem nyugodt, békés haladásról, hanem minden kockázatot vállaló kényszerítő harcról van szó ebben a munkában.

Végül van ennek az Igének így az eredeti kifejezés szerint még egy figyelmeztetése. Nemcsak azt mondja, hogy ezt együtt kell tennie. Együtt azokkal, akik reá vannak bízva. A lelkipásztori munkát éppen ma nem szabad engedni, hogy egy ember munkája legyen. Nem a lelkipásztor érdeke, célja, egyéni kezdeményezése van itt előttünk: az Úgy mindenkire van bízva, nemcsak reánk. Azt kell megmutatnunk a gyülekezetnek, az egyház tagjainak, hogy ez a harc mindenkié, hogy az övék is, hogy a kockázat, a felelősség, a küzdelem és az áldozat hordozásában egynek kell lennie az egész egyháznak, hogy többé nemcsak a lelkipásztor munkájáról van szó, hanem mindenkiéről. Az egyház azt jelenti, hogy aki ebbe tartozik, egy ügy szolgálatába áll, hogy a felelősséget nem lehet másra tolni, hogy a lelkipásztor abban különbözik, hogy mélyebben érzi ezt a felelősséget és több a feladat ami reá van ruházva, de másban nem.

De mivel a Krisztus vitézei vagyunk, mivel senkisé katonás kodik a maga zsoldján, s mivel a mi Úrunk már győzött, nekünk, az ő harcosainak megvan a reménységünk, nemcsak arra, hogy a harc nem hiábavaló, hanem arra is, hogy ebben a küzdelemben megtaláljuk mindazokat, akiket ő a maga Igéjében már lefoglalt, elkötelezett a neki való szolgálatra.

I L.

A keresztyénség értelme.

Azt hiszem, hogy még mindnyájunkban felzokog az öröm, amely egész valónkat megrázta 1940 augusztus 30 án, amikor úgy éreztük, hogy az életet kaptuk vissza. Még mindig végigfut rajtunk a borzongás, ha arra a pillanatra gondolunk, amikor porosan, sárosan, de mosolyogva befutott az első magyar katona, mert abban a pillanatban lett testté az álom: magyar földön magyar élet. És ki tudná elsorolni azokat az ölekezéseket, sírásokat és kacagásokat, reggelenként az újjongó ébredéseket és este a megindított magyar munka utáni boldog, csendes, mosolygós elpihenéseket, melyek még most is tartanak azóta. Ha valaki át tudja élni mindezeket, akkor a mi református anyaszentegyházunk igen. Igen, nemcsak azért, mert az elmúlt 22 év alatt a kisebbségi egyházak közül a legtöbbet szenvedte, de azért is, mert a református egyház tagjaiban mind magyar és mert jó reformátusnak lenni annyit jelent, mint jó magyarnak lenni. Egyedül nálunk nem ütközhetik össze egyház és nemzet. Ahol pedig összeütközhetik, ott baj van a református hittel magával. De éppen református egyházunk az, amely leghamarább lát meg olyan jeleket saját életében, melyek éppen a boldog változás következtében ugrottak elő és amelyek a keresztyén élet nagy betegségére mutatnak vissza. Az elmúlt 22 év alatt az egyetlen vizsgálásunk az volt, hogy a nagy próbatétel alatt a lelkek megalázkodtak Isten előtt és a legtöbb helyen igazi keresztyén élet kezdődött meg, ahol a lelkek engedelmesen megfogták Isten kezét. A nagy változás mutatta meg, hogy ebben a feltevésünkben sok vonatkozásban mennyire tévesen ítéltünk, mert sajnos, nagyon sok felfogásban a református egyház az elmúlt 22 év alatt csak az elvesztett magyar élet pótlékát látták, mely a hatalomváltozással vagy feleslegessé vált, vagy pedig csupán egy faktor lett a magyar nemzeti életben, melynek nemzetnevelői szerepe van. Példák erre: a hatalomváltozás után a lekipásztortól szinte elvárták, hogy a bosszú angyalának szerepét töltsse be a románokkal szemben. Tovább: templomaink látogatása hullámszerűen kezd, mert eltűnt a nemzeti nyomorúság, nem mondhatnak nekünk semmi vonzót a templomban. Tovább: biblia-óráink elnéptelenednek, mert nincs ki *ellen* demonstráljunk buzgó összejöveteleinkkel. Tovább: felekezeti tanítóink ijesztő számban hagyják el iskoláinkat és mennek át állami iskolához, hiszen a felekezeti iskola már betöltötte rendeltetését magyar nevelésével a 22 év alatt, most már idejét multá és az állami iskolában nem kell kántorizálni, belmissziós munkát végezni. Tovább: hiveink

nem akarják fenntartani a hitvallásos iskolákat, mert most már az állami iskolában is tanulhatnak gyermekeink magyarul külön teherhordozás nélkül. Tovább: megcsappant a theológiára beiratkozottak száma, hiszen a nemzeti életet nagyobb darab kenyér mellett máshol is lehet szolgálni. — Csak a kiálló jeleket soroltam fel, melyek azt mutatják, hogy sokunknál az egyház, a kereszténység *csupán* a magyar élet pótlószerve volt. Kétségtelen, hogy a magyar értékek igazi szervezett védővárai az egyházak voltak, de ott, ahol kizárólagosan csak ez a szempont jöhet számításba, ott baj van az egész kereszténységgel. Ezért sürgősen felül kell vizsgálnunk, hogy mi is a kereszténység értelme és változhatott-e meg ez az értelem a magyar élet felvirradásával? Mi a kereszténység értelme az egyén és a közösségek életében.

1. A keresztényen elnevezés a Krisztus-névből származik. Görög eredetije: „christianos.” Ha a tulajdonképpeni jelentését vissza akarjuk adni, akkor azt mondhatjuk, hogy Krisztus követői azok, akik a Krisztusba oltattak, akik a Krisztuséi, akik azonosítják magukat Ő vele. A kereszténynek tehát Krisztusban és Krisztusból élnek. Ez azt jelenti, hogy nincs életüknek egyetlen területe sem, melyet ne határozná meg, ne minősítene át a Jézus Krisztus. Amennyire Jézus Krisztusban jelenik meg egyedül a mennyei élet, annyira Ő az akiben a földi, bűnös élet megnyeri mennyei tekintetét. De Jézusban a menny totális igénye jelentkezik a földi élettel szemben, egészében igényelve azt. *A kereszténység nem egyéb, mint Jézus Krisztus totális és egyetlen igényét elfogadó ember élete, egy új minősége az egész embernek a Jézus Krisztussal való életkapcsolatban. Új minőség az ember egyéni és közösségi életében.*

Ezek alapján elsősorban is le kell szögeznünk, hogy mi *nem* a kereszténység. Mindenekelőtt nem azoknak a társasága, akik megkereszteltettek, habár ez *is*. Mert a kereszténységben Jézus Krisztus objektíve kiterjeszti kegyelmét a megkereszteltre, de ez még nem kezessége annak, hogy a megkeresztelt be is fogadja majd később ezt a kegyelmet. — *Nem* világnézet a kereszténység, habár ez *is*, mert éppen annyira optimista, mint pesszimista. De nem ez a lényege, hogy világnézet, mert akkor besorozható a többi, ember által alkotott felfogás mellé, már pedig a kereszténység a világot nem a saját, hanem a Krisztus szemével nézi. — *Nem* észbeli ismeretek foglalata, habár ez *is*. De a kereszténységben nem az ész, hanem az egész egzisztencia érdekelt. — *Nem* egyetemes hitélmények összessége, habár ez *is*. De a Krisztus nem szolgáltatható ki élményhullámzásoknak, már pedig az élményben maga Krisztus van veszélyeztetve, mert hiszen ugyanaz az élmény más-más módon is felidézhető. — *Nem* erkölcs, habár az *is*. De még a legnagyobb erkölcsi felfogás és erkölcsösség is a *bűnös* emberi élet alkotása, vagyis éppen mennyei vonatkozását nélkülözi, melyet az erkölcs éppen a kereszténységben, illetve annak alanyában, a Jézus Krisztusban nyer meg. A kereszténység tehát

nem azonos az egyes ember legideálisabban vett képével és egyik közösségi étellel sem. *A keresztyénség nem faktor egy másik mellett, nem helyettesít és nem helyettesíthető, nem veszi ki az embert a világból és nem igentli a világot, hanem a keresztyénségben a világ egy új minősülést nyer a Krisztussal való közösség által. Maga a keresztyénség a világ és Krisztus együttlétének élése.*

A keresztyénség nem veszi ki az embert ebből a világból, nem lényegíti át az embert valami középlénnyé, ki valahol az angyalok oldala mellett áll és állandóan szeráfok dalát zengi. Ez a pietizmus keresztyénsége volna, mely valami isteni létformába akarja elkülöníteni az embert. Nem. Az ember megmarad egész testszellem mivoltában, kinek biológiai, fiziológiai, szellemi stb. szerkezete ugyanaz marad. A keresztyén ember ugyanúgy eszik-iszik és élvezheti ételét, italát, de nem teheti öncéllá azt. A gyermeknemzés motorja ugyanúgy a testi vágy lesz, melyet nem írhat ki az ember magából és a kiirtás törekvése bűn Isten teremtés-rendje ellen, de viszont a keresztyén ember felismeri a testi kívánság eszközi jellegét, melynek létjogosultsága csak akkor van, ha a férfi és nő Krisztus fősége alatti lelki egyesülésének tükörképe. Az ember szellemi struktúrája is ugyanaz marad és az ember nem lesz sem értelmében mennyei szerkezetűvé, hanem gondolkozása lehet elméleti, vagy gyakorlatias keresztyén voltában is. De értelmének minden tevékenységét vagy alkotását Isten elé viszi. A keresztyén ember is lehet hidegebb vagy kolerikusabb vérmérsékletű, kedélye lehet mélyebb vagy sekélyebb, csupán azt nem várhatja, hogy mennyei, a világ emberének vonalán felül áll élményei lehetnek. De viszont egész érzelmi világát nem az élmény öncélúsága és az ember önátélésének nagyszerűsége hatja át, hanem a megalázkodás, hogy legmagasabb élményei sem érhetnek fel a Krisztus igazságához. Jöcselekedetei semmiben sem fognak különbözni a nem keresztyén ember cselekedeteitől, sőt adott esetben a világ megítélése szerint jobb cselekedetet vihet véghez az, aki még a Krisztusról nem is hallott, de a keresztyén ember minden cselekedetében Isten előtt tudja magát és jótettei nem dicsekvésre szolgálnak alkamul, hanem arra, hogy az ember ezt mondhasssa: nem én, hanem a Krisztus tette, mert amit én tehetek, azzal csak önzésemet hajtom végre. A keresztyén embertől sem kívánja Isten, hogy vesse le faji vagy nemzeti jellegét és legyen internacionalista homunkulusszá. Hiszem, hogy Isten szívében is öröm volt, amikor magyar gyermekei megérték szabad magyarrá lételüket a két bécsi döntésben, Délvidék visszajöttében is atyai szíve együtt örült a mi szívünk ujjongásával. De Isten a keresztyén emberben arra a helyre állítja magyar voltunkat, amelyre Isten teremtette és így a keresztyén ember éppen magyar voltában érzékeli más fajok és nemzetek szenvedéseit és örömeit, mert minden népben a Krisztus arcát látja és tudja, hogy ha egy népet megaláz és arcul üt, Krisztust alázta meg és ütötte arcul.

Nem folytatom tovább a részletezést, mert már ezekből is

világos, hogy a keresztyénség semmit sem akar helyettesíteni, de éppen ezért nem is helyettesíthető. Nem akar világgá lenni, de a világ sem lehet azzá, ami a keresztyénség. Nem akar pótolni semmit, mert a világ a saját dolgait jobban tudja intézni, mint a keresztyénség, de viszont ő maga pótolhatatlan. Nem cserél ki egy-egy csavart a világ szerkezetében, de a világ egész szerkezetét kérdéssé teszi, mert azt kérdezi: mi végre mindez? Viszont, miután felmutatta a világ értelmetlen, hiábavaló voltát, megadja értelmét annak: a Jézus Krisztusban. A keresztyénségben az ember, a világ a maga egész ilyen vagy amolyan adottságában a Jézus Krisztus ítélete alá kerül. Az ember minden tettében felfedezi a Krisztus ítélete alatt a bűnt, tehát mindenben alkalmat lát bűnei bánására (még a bűnbánatban is!). De viszont kénytelen élni a világ életét és tudja, hogy nemcsak élni *kell* ezt az életet, de *szabad* is élni, mert ez az élet nemcsak a Krisztus ítélete, de *váltsdga* alatt is, tehát bűnbocsánatban folyik. Ezért a keresztyén ember élete törekvés a jó felé, de csak azért, hogy a jó-tett hálaadás legyen azért, hogy *szabad* ebben a világban élnie, még pedig úgy, mint aki éppen *ebben* a bűnös életben is Isten kedves gyermeke marad. Mihelyt azonban a keresztyén ember mindezt végiggondolja, mihelyt megállapítja jó cselekedeteinek helyét és értelmét, mihelyt ráeszmél arra, hogy jót cselekedett és megmutatta háláját, máris alkalma van arra, hogy ismét egész mezítelenségében Isten elé álljon és csupán bűneit mutassa fel Istennek. Igen, a világ életét élem, talán jobb vagyok, talán a világ ítélete szerint kevésbé jó, de ezzel az egész életemmel odafordulok a Szentháromság Isten felé. *Ez a keresztyénség: az ember mindennapos élete a Szentháromság Isten látásában. Élet a világban, mely életnek a mélypontja azonban Istenben van. Élet, amely megkapta mennyi tekintetét.* Csak ennyi a keresztyénség értelme a világban. Sem több, sem kevesebb. De vajjon nem elég-e ez, hogy a menny alá száll a földre? Nem elég-e ez, hogy velünk az Isten?

Mi a keresztyénség értelme már most a közösségi életben? Mindenekelőtt állapítsuk meg, hogy a keresztyénség nem egy külön közösséget akar teremteni a többi közösségek mellett. Mert a keresztyénségben Jézus Krisztus totális igénye jelenik meg *minden* közösséggel szemben és *minden* közösséget át akar minősíteni azáltal, hogy maga felé fordítja a közösségek tekintetét. Ez pedig nem más, mint a közösségek, minden közösség újjáteremtése. A közösségeknek Jézus Krisztussal való érintkezése, feltárlása a Jézus Krisztus számára, ez a közösségek keresztyén élete, keresztyén értelme. És ez új élet, mert a közösségekben, ahonnan Isten a bűn által ki volt zárva, megjelenik Isten. A keresztyénség értelme a közösségekben ez: a közösségekben élő ember magán érzi Isten tekintetét s állandóan számol ennek látásával és kegyelmével, felelősséget érez Isten előtt azzal a közösséggel szemben, melyben él.

2. Az első közösség a család, melyről hallani fogunk. A csa-

ládót szemlélhetjük gazdasági, fajfenntartási, nemzeti, idealista vagy bármilyen más szempontból, ez most nem tartozik ide. Egy a tény, hogy Isten nem akar kivenni a családi életből olyan értelemben, hogy egy a világtól elvonatkoztatott családot alapítsunk, melyben földöntúli életet élünk. A keresztyén családban is meg van a létjogosultsága az érzéki váagnak, vagy a szellemi együttélésnek, az ú. n. testi és lelki szerelemnek. A keresztyén családi élet sem fog másképpen festeni formájában, mint mondjuk egy szép, harmonikus világi családi élet. Hiszen az ember a keresztyénségben is ugyanaz az ember marad testi és lelki szellemi strukturájában és nem nyer földfeletti képességeket. De ebben az egész adottságában Isten felé fordult élet lesz a keresztyén család élete. És ez azt jelenti, hogy a család élete nem bizonyos ilyen, vagy amolyan szempontú erkölcsi principiumokon épül fel, hanem azon a közösségen, amelyen az anyaszentegyház is nyugszik, tehát ahol az anyaszentegyház léte merőben a főnek, a Krisztusnak való engedelmisségen fordul meg. Az anyaszentegyházban a tagok kötelessége az engedelmisség. Uralkodás csak a Jézus! Krisztus! illette meg. A család pedig az anyaszentegyházra nézve épül fel. Vagyis a család akkor keresztyén, amikor tagjai csupán a szolgálatot, az egymásnak való engedelmisséget ismerik. Kötelességet és nem jogot. Ez a kötelesség is azonban nem egy erkölcsi, önmagáért való principium, hanem az egyetlen lehetséges magatartás a Krisztussal szemben. Hol jelentkezik pedig ez a Krisztus, akivel szemben csak kötelesség, engedelmisség illelhet? Házastársam vagy gyermekem személyében. A velem szemben lévő családtag képében jelenik meg a Krisztus és az Ő igénye jelentkezik a családtag igényében. Ez az igény figyelmeztet engem az engedelmisségre és szolgálatra, mely az én osztályrészem lehet. Ennek az igénynek el nem ismerése, az engedelmisség megtagadása az én uralkodói törekvésemet fejezi ki. És ez a bűn a családi életben éppen úgy, mint minden vonatkozásban: az „én” uralma. Amikor házastársamban csupán szerelmi alanyt látok, — saját parancsoló vágyamnak szerzek érvényt, uralkodom. És ebben az esetben még a törvényes feleségemmel is paráználkodom. Ha csupán szellemi társat látok férjemben, aki ki tudja elégíteni kulturigényemet, akkor már ismét csak saját igényemről van szó, ismét „én” vagyok a fontos, uralkodom férjemen, bűnt követek el. Tehát a házastársi élet legideálisabb magaslátán is csupán bűnt követhetek el.

Mit nevezünk tehát *keresztyén* házastársi életnek? Hol kezdődik ez? Azt nevezem és ott kezdődik, amikor sohasem tetszileg házaseletem elégedett jóllakottságában, hogy: ime mi mindent jelentek a feleségemnek, a férjemnek, ime, mennyire jó, hogy olyan a családi életünk, amilyen és nem olyan, mint a másoké, — ime a mi házaseletünk igazán a teljes, kölcsönös megértésen alapul. Hátha nincs meg a „kölcsönös” megértés? Akkor hová lesz az a sokat emlegetett kiegyensúlyozottság? Nem! A keresztyénség ér-

telme a családban nem a kölcsönösség, hanem a feltétel nélküli szolgálat. Nem ezért, vagy azért szeretem a feleségemet, hanem pusztán azért szolgállok neki, mert ott van, mert Isten mellém állította. Hogy azután Isten feleségemnek is ugyanazt parancsolja, hogy azután feleségem részére is rajtam keresztül érkezik Krisztus igénye, az már nem én reám tartozik. Enyém a házasesetben csupán a Jézus Krisztusra néző szolgálat. Ez a keresztyénység értelme a családban. Vajjon ezt minden esetben keresztülviheitem-e és keresztülvittem-e én, aki mindezeket tudom? Vajjon meg tudom-e vonni azt a határvonalat, amelynél teljes bizonyossággal elmondhatom: ebben és ebben a dologban feltétlenül keresztyén házastárs módjára viselkedtem? Nem! Én mindezt csak *hihetem*, de bizonyossággal ki nem mondhatom és éppen ezért minden okom megvan arra, hogy magamat minduntalan megalázzam s még mélyebbre hajoljak az engedelmes szolgálatban. Folytonos készenlében állás ez? Igen, mint amennyire feleségem, férjem vagy gyermekem arcában *állandóan* jelen van az igényttámasztó Jézus Krisztus. *Állandóan*, tehát akkor is fennáll ez az igény, amikor úgy látom, hogy elmentem az engedelmesség legvégső határáig, sőt éppen akkor, mert ekkor érkeztem el ahhoz a ponthoz, amikor betegek önmagammal és uralkodni akarok családomon. Igen, ez a keresztyénység a családban: megállás, pihenés nélküli *szolgálat* a családtagon keresztül a Jézus Krisztusnak. Ezen belül azután megvan a létjogosultsága a testi és szellemi együttélésnek, mely nemcsak, hogy *lehetséges*, de *kötelező*, mert Isten akarja.

Itt a helye, hogy a gyermekáldás korlátozásának kérdéséről beszéljünk. Ma különösen égető kérdés ez, amikor a nemzeti gondoskodás középpontjában a gyermek áll. Minél több gyermeket a nemzetnek, mert létünk függ ettől! — hangzik a kiáltás. Ezt nemzeti szempontból is igaznak kell tartanunk: minél több gyermeket! Azonban bennünket emellett még egy nagyobb és más motívum vezet a gyermekáldás kérdésében, mert mi *Isten* előtt vagyunk felelősek. Isten az élet Istene! Tehát igenli az életet. És ezt nyilvánosságra akkor hozta, amikor megteremtette az első embert és parancsot adott az életre. Isten élet akarátának áll tehát ellent az ember akkor, amikor korlátozza vagy megszünteti a gyermekáldást. Isten azonban nemcsak teremtő munkájában ad kötelezést a gyermekáldás szaporodására, hanem megváltó munkájában is. Istennek kétségtelenül nemcsak az az egy úja volt az ember megváltására, hogy az *Ő* szent *Fidit* küldte erre a világra. De ebben is láthatjuk, hogy Isten világtrendjében milyen fontos a gyermek. Mert minden egyes ember arra van hivatva, hogy hordozója legyen — mikénti Isten Fia — az Isten arcának.

Minden gyermekkel, akinek világrajöttét mi megakadályozzuk, egy egy vonást töröltünk ki a világban az Isten arcából. Semmilyen szempont nem indokolja a gyermekáldás meggátlását, ami a szülők önosságát szolgálja. És hogy hol kezdődik a szülők önzetlensége, vagy, legalább is az egyik szülőé, az egyedül Isten előtt dől

el. Isten pedig nagyon magas mértéket állít fel. Ezt a hitben tudom meg. Törvényszerűen nem állíthatjuk fel azokat az eseteket, amikor a gyermekáldást meg lehet gátolni és éppen ezért mindenki *Isten* előtti felelősségében cselekedjék. Hogy bizonyos körülmények között lehetséges a gátolás, ezt meg kell állapítanunk. Csupán példának említem, de nem előírásnak, hogy *lehetséges* (de nem kötelező) a gyermekáldás visszatartása, ahol a gyermek élete feltétlenül az anya életébe kerül. Mondom, hogy csak példa. A keresztyén álláspont az, hogy nemcsak a férj, hanem a feleség is kell, hogy lássa azt a szörnyű felelősséget, amit a gyermekáldás megszüntetése vállaira helyez, még akkor is, ha az életét kockáztatja. Mert Isten még az orvostudomány kétségtelen megállapításával szemben is cselekedhet csodát és akkor nem Isten megcsúfolása a gyermek világrajövetelének megakadályozása? A hit Isten előtti felelőssége döntőn mindenkinek az életében. Ennél nagyobb mértéket nem állíthatunk, de ez éppen elég, hogy reszkesztünk Isten előtt, valahányszor egyáltalában felmerül ez a kérdés életünkben. És ha úgy találjuk, hogy éppen Istennel beszélgettünk, és ennek a beszélgetésnek az eredménye az, hogy meg szabad gátolnunk a gyermek megszületését, akkor se tekintjük véglegesen megoldottnak a problémát, mert majd az ítéletben tűnik ki csupán, hogy tényleg *Isten* előtti felelősségben gátoltuk-e meg a gyermekáldást.

A fentiekben láthattuk, hogy a keresztyénség értelme így bontakozik ki a család életében, a család *Isten* felé való fordulásában.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

3. Amennyire a keresztyén ember is bűnös ember, annyira benne kell élnie abban a világban, melynek élete mindenestől fogva bűn alá rekesztetett. Ebben a világban minden viszonylat bűnössé lett, mert bűnössé tette maga az ember, akinek alkotása és önmaga kivettése minden viszonylat. Így az emberek második közösségi élete, a gazdasági élet is bűnös. A keresztyén embernek is benne kell élnie ennek a bűnös gazdasági életnek a szövevényében, differenciáltságában, az idők végéig. A keresztyén ember sem vonatkoztathatja el magát a gazdasági élettől, annak problémáitól, megoldási lehetőségeitől, hogy valami külön, ős keresztyén gyülekezetszerű szociális, gazdasági alakulatot alkosson. Ezzel szemben a keresztyén ember embertársával végső meghatározását nem abban látja, hogy az gazdasági tényező vagy osztályharcos, munkaadó vagy munkás. Hanem mindezekben a kategóriákon túl és mindezekben a kategóriákban is elhelyezkedve: *Isten* gyermeke. Ez az a közös vonás, mely a különböző gazdasági meghatározottságokban élő embereket egy talajra állítja. Ez a keresztyénség értelme a gazdasági életben és ebben győzetik le a bűn a gazdasági életben is.

Mert a gazdasági élet bűne ebben áll: öncéllá lesz és benne az ember, aki *Isten* gyermeke, csak egy, és sokszor nem is a legfontosabb, faktor. Ha számításba jön az ember, akkor végső érte-

lemben is csak mint munkaadó, vagy munkás stb. szerepel, aki beilleszkedik a gazdasági, de továbbmenve, politikai élet nagy, önmagáért való összefüggésébe. Ebben a helyzetben azután történhetik kisebb-nagyobb eltolódás, valami javulás, vagy rosszabbodás, meglehet, hogy valamivel arányosabb lesz a gazdasági javak eloszlása, vagy kevésbbé, lehet, hogy egyik gazdasági rendszer jobb legyen, mint a másik, de hogy a gazdasági élet problémáját véglegesen megoldja valaki, az lehetetlen. Lehetetlen, mert a bűnt nem lehet kiirtani a világból és ameddig bűn van, amely fogságban tartja az ember egyéniségét, képességeit, addig az ember egyéniségének érvényesítésére, „én” jének uralmára tör és ezt szükségképpen embertársa rovására teszi. És ameddig bűn van, addig a jóllakásig elég kenyér sem elegendő, ha a másiktól nagyobb darabot látok. Ameddig bűn van, addig az „én”, bármilyen gazdasági pozíciót is foglal el, uralomra, illetve a másik ledorongolására tör. Már pedig a gazdasági életben is nem kollektív tömegek vannak, hanem a tömegek is „én”-jük uralmára törő egyes emberekből állanak. Ezért tökéletes, büntelen gazdasági rendszer nincs és a keresztyénség célja sem az, hogy ezt megpróbálja megteremteni. A keresztyénségnek egyedül a bűnrel van dolga. A bűnrel, t. i. hogy az „én”-t megszabadítsa fogságából és az többet ne önmagát, hanem a másikat, az embertársat, a szembenálló testvért igenelje. A keresztyénségben a világ és a közösségek megkapják mennyei tekintetüket. A gazdasági életben a mennyei tekintet azt jelenti, hogy szembenálló embertestvéremben, egész ilyen, vagy amolyan gazdasági meghatározottságában az Isten arcát láttam és eszerint kezeljem. Ez nem jelenti azt, hogy már most a szolgából feltétlen urat kell csinálnom és az úrból szolgát, a munkásból munkaadót és fordítva, hanem azt jelenti, hogyha munkaadó vagyok, a munkásban ne a munkaerőt tekintsem, ki egyedül azért teremtetett, hogy engem szolgáljon és ha munkás vagyok, a munkaadóban ne a nagytőkést lássam, ki ellen nekem hivatalból harcolnom kell. Hanem a keresztyénség azt jelenti, hogy leküzdöm azt a gyűlöletet, mely éppen társadalmi, vagy gazdasági pozícióból, mint osztálygyűlölet következik. Minden gazdasági rendszerben lesz parancsoló és engedelmeskedő, de abban a gazdasági közösségben, ahol keresztyén emberek élnek együtt, a parancsolás, hogy úgy mondjam, egyszerű lesz, vagyis nem az uralomratorés lesz a hajtórugója a parancsolásnak, hanem az ügy, a gazdasági ügy érdekében végrehajtott irányítás. És az engedelmisség nem a bosszúalkalmat váró fogcsikorgató, hanem a parancsolás szükségképpeniségét belátó, önkéntes engedelmisség. *Eppen a keresztyénség az, ami hozzásegíti a gazdasági életet, hogy azzá legyen, ami, vagyis kikapcsolja a gazdasági életből annak fullánk-ját, az embertől (és nem a munkástól) az embernek (és nem a munkaadónak) szóló gyűlöletet és uralmi törekvést.* Hogy ez mit jelent egyes esetekben, azt felsorolni nem lehet, mert minden egyes esetben külön kell döntenem, hogy mit jelent ebben és

ebben a helyzetben testvérnek lenni a testvérral szemben.

A keresztyénség értelme tehát a gazdasági életben is ez: megadni az így, vagy amúgy alakult gazdasági életben élő emberek egymáshoz való viszonyulásának mennyei tekintetét. Ez természetesen nem jelenti azt, hogy a keresztyén embernek nem kell adott esetben harcolnia egy jobb, vagy relative igazságosabb gazdasági rendszerért. A keresztyén ember is ugyanúgy folytatja hivatását a gazdasági életben, mint a nem keresztyén. És a hitetlen ember is harcolhat egy igazságosabb rendszerért, sokszor több hozzáértéssel és eredménnyel, mint a keresztyén ember. Ehhez még nem kell keresztyénség. Nem ez a keresztyénség specifikuma. Egy különbség azonban mégis van a hívő és hitetlen ember között, amikor a gazdasági igazságtalanságok lehető kiktűszöbölésére törekszik. És ez az, hogy a hívő ember törekvése mindig „diakonia”, szolgálat, melyben maga a hit nyilvánul meg. De a szociális segítség „diakonia” jellege a világ által sohasem, hanem mindig csak Isten által lemérhető, aki a szívek megtöltője.

4. A nemzeti közösség életében az egyetlen nagy probléma az, hogy saját fajom, népem, nemzetem szeretete, kiemelése szükségképpen belesodor más fajok, népek, nemzetek gyűlölésébe és elnyomásába. Ez a szörnyű helyzet a bűn következtében állott elő. A bűn nem egyéb, mint az „én”-nek kizárólagos uralomra való törése. És, mint ahogy az élet minden területén, úgy a faji, népi és nemzeti életben is ez a kizárólagossági uralmi törekvés jut kifejezésre. Ha ezt mint népem gyermeke véghezviszem, úgy vétkezem Isten ellen, kinek minden nép saját teremtménye és így egyik sem uralkodhatik a másik felett úgy, hogy a másikat szolgává tegye. Mit tegyek tehát? Tagadjam meg népemet, nemzetemet és legyek világpolgár? Egyrészt, nem tehetek erőszakot véremen, mert ez megbosszulja magát és lehetetlenség, másrészt ismét csak vétkeznék Isten ellen, ki engemet éppen magyarnak teremtett, még pedig kegyelemből teremtett magyarnak. Én tehát mindenképpen csak magyar lehetek, mint keresztyén ember is. A keresztyén életben Jézus Krisztus sem fel nem függeszti magyarságomat, sem nem hagyja jóvá úgy, amint természettől fogva van, hanem átminősíti azt. Jézus Krisztus egész magyar voltomban maga elé állít. Akkor leszek keresztyén magyarrá, amikor Jézus Krisztus ítélete és kegyelme alá bocsátom magyarságomat. És az Ő ítélete alatt azt látom, hogy más nemzetek iránt gyűlöletben vétkeztem éppen Isten egy másik teremtménye ellen. Összetörök tehát az Ő ítélete előtt bűneim súlya alatt. És hányszor van alkalmam arra, hogy más nemzetek iránti gyűlöletem miatt bűnbánatot tartsak?! *A keresztyénség a nemzeti életben mindenekelőtt azt jelenti, hogy más népekkel szemben magatartásomat újból és újból felülvizsgálat alá veszem és Jézus Krisztus előtt állapítom meg, hogy szeretet, vagy gyűlölet vezetett viselkedésemben?* Vajjon nem ez-e az igazi tiszta értelemben vett magyarság? És ha igen, úgy éppen keresztyén mivoltomban leszek igazán magyar.

De Jézus nemcsak megtél, hanem kegyelmet is ad. És az Ő kegyelmének a fényében azt látom, hogy Jézus nemcsak megbocsátott nekem, hanem elkötelezett magyar népemért és nemzetemért való szolgálatra, mert Isten nemcsak beleteremtett egy népi közösségbe, mely az Ő alkotása, hanem ezzel a „beleteremtettség-gel“ el is kötelezett annak munkásává. Népemért való munkálkodásom által mutatom meg, hogy megértettem Istennek népem megteremtésében adott létparancsát és éppen népemért vállalt munkám, szolgálatom által fejezem ki hálámat Isten iránt. Hogy én Istennek hálás vagyok, azt nemcsak imádságomban, vagy gondolataimban, hanem az élet különböző területein véghezvitt tetteimmel mutatom meg. Reám, mint magyar emberre nézve az élet, mint *magyar* élet jelentkezik, ezért *magyar* életemben mutatom be hálámat, *magyar* nemzetem szolgálatában. És nem akkor éri-e el magyarságom azt a mértéket, amelyre rendeltetett, amikor magyarságomért nem ebből, vagy abból a szempontból dolgozom, hanem azért, mert minden más motívumon túl, erre *Isten* maga kötelez? A magyarság igazi tartalmát Isten előtt nyeri meg. *Az Isten előtti magyarság! Nem más ez, mint a keresztyénség a magyar nemzeti életben.* Isten előtti magyarság! Ez az *igazi* magyarság! *Igazán* magyarrá Isten tesz. Ezért nem lehet helyettesíteni a keresztyénséget, mert a keresztyénségben nyeri meg magyarságunk azt a menyei tekintetet, melyben a magyarság bűneit bánó, kegyelmet nyert, népéért Isten kötelezése alapján dolgozó és e munkában Istennek hálát adó magyarsággá, vagyis *igazi* magyarsággá lesz. Ebben a mennyei tekintetben azután korlátozhatjuk az idegen fajokat és népeket arra a helyre, amely őket megilleti, hogy azok ne szlvhassák ki magyar életünk velőjét, amint az a multban megtörtént. Ezt nemcsak lehet, de kell, mert Isten *saját* népünk életét és saját népünk *életét* akarja, nem pedig élhethetlen magyarságot követel. De mindez nem vezethet ahhoz, hogy másokra, mint Isten megátkozottjaira tekintsünk, mint bélpoklosokat megbélyegezzünk. A keresztyénség az a szabályozó hatalom, mely helyet ad ebben a világban Isten azon népeinek, amelyeknek tényleg hely adatott. Más szóval: *a keresztyénségben lesz minden nép azzá, amivé Isten teremtő gondolata elrendeli.*

5. Még csupán egyetlen területet kell szemügyre vennünk és ez: a keresztyénségnek a kultúrához való viszonya. Mi is tulajdonképpen a kultúra? A legrövidebben ezt mondhatjuk: a kultúra nem más, mint az ember állandó önkiváltása, önmegvalósítása. Az ember azonban csak mint bűnös ember szemlélhető. Az emberi „én“ Isten helyére törekszik, hogy önmagát tegye úrrá. A kultúrában, a legmagasabb értelemben vett kultúrában is ennek a világalomra, Isten helyére törekvő „én“-nek az önkiváltása, önmegvalósulása megy végbe. Ennyiben bűnös az ember kultúrája is.

Mi köze s van-e egyáltalában köze a keresztyénségnek ehhez a bűnös kultúrához? Nem az-e mindezeknek a logikus követke-

ménye, hogy a keresztyén embernek nem szabad a kultúrát ápolni? Voltak és talán ma is vannak, akik azt állítják, hogy szívesen elmennének a kultúra temetésére. Így azonban csak a pietizmus beszélhet. Az Ige alatt élő keresztyénség azonban minden mondhat, csak éppen ezt nem. Elsősorban azért, mert aki kultúra nélkül akarna élni, annak meg kellene szüntetnie az értelmet, meg kellene parancsolnia, hogy a szív ne érezzen és túláradó érzései ne csapódjanak le a művészet alkotásaiban. Aki a kultúra temetésére szívesen elmenne, az az *embert* akarná kipusztítani a földről. Amíg ember van, addig *kell* lennie kultúrának is, mert Isten létébe helyezte a kultúra parancsát, mint mennyei ajándékot. Aki el akarja vonatkoztatni magát a kultúrától, az megveti Isten jó ajándékát. A kultúra ma is jó és Isten adománya. De ez az adomány, mint Isten minden ajándéka, az ember bűne miatt a bűn meghatározása alá esik és csak *ebben* az értelemben beszélhetünk bűnös kultúráról. De éppen mert a kultúra ma is Isten ajándéka, ezért meg kell tisztítani attól, ami a kultúra az ember romboló kezében lett és azzá tenni, amivé Isten rendelte: tükröképévé az Isten által teremtetett igaz, vagyis Isten iránt engedelmes embernek. És éppen ez a feladata a keresztyénségnek. Kiveszi a kultúrából annak fulánkját: a bűnt, még pedig az által, hogy a kultúrát alkotó *bűnös* embert Isten elé állítja és önmaga átvizsgálására, megalázkodására készíti. És ez az Isten elé állás azt jelenti, hogy a kultúrában nem az a törekvés nyilvánul meg többé, hogy az Istenné magasztosult, vagy állattá aljasult emberi „én” t valósítsam meg. A keresztyénség értelme a kultúrával kapcsolatban tehát az, hogy a kultúra nem lesz alkalmává és útjává az ember egetostromló lázadásának. Természetesen a keresztyénség a kultúra alkotásaiban fog bizonyos változásokat hozni. Hogy úgy mondjam, a keresztyénség bizonyos kulturális szeméremérzetet teremt az emberben, mely nem engedi meg a szent profanizálását és az állat emberré dicstülését. Pl. nem engedi meg, hogy Jézus Krisztust színpadon kiábrázolják, hogy azután a színész krisztusmaszkban kiálljon cigarettázni a színházi kiskapuba. Vagy a másik eset, hogy perverzgerincű emberek nyálas mázalmányait kultúrának kiáltsák ki. Mint mondtam, a keresztyénségnek van ilyen földi síkban történő vetülete is. És ebben a formális értelemben beszélhetünk sajátos keresztyén kultúráról. Nagy művészeket inspirálhatott alkotásaikban Jézus, vagy a bibliai nagyok, kialakulhatott bizonyos fenségesség az egyházi zenében, de mindezek nem ábrázolásai a hitnek, mert a hit kiábrázolhatatlan. A keresztyénség azonban tartalmilag nem hozhatott létre különálló kultúrát, mert a keresztyénség tartalma az újjászületett ember, ki magában Jézus Krisztusban él és nem is az ember, hanem az embert körülfogó Jézus Krisztus a fontos benne. A keresztyénség tartalma végső fokon: maga a Jézus Krisztus, Ő pedig annyira más síkba esik, hogy a földi élet síkjában nem fejezhető ki, ezért nincs tartalmilag *külön* keresztyén kultúra.

A keresztyén ember is benne él és benne kell élnie az emberi kultúrában, de mivel egész kultúrájával együtt Isten színe előtt áll, ezért kultúrája is arra szolgál, hogy bűneit megbánja és éppen a kultúrában ne Isten ellen törjön, hanem Istennek hálát adjon. Ebben az értelemben kap a keresztyénségben mennyei beállítottságot a kultúra. Kevés ez? Lehet, hogy egyeseknek igen, de aki tudja, hogy mi az értelme mindennek (és ezt csak hitben lehet tudni), az tudja azt is, hogy a keresztyénség a legnagyobb szolgálatot teljesíti a kultúrának, mert hozzásegíti a kultúrát ahhoz, ami eredeti lényege: kivételése legyen az Istenhez tért és ezért megigazult embernek, vagyis azzá lesz a kultúra, amivé Isten teremtette. Ez az *igazi* kultúra.

*

Összefoglalva az eddigieket, a keresztyénség értelme ez: *benne az ember egész világgal Isten felé fordul és ebben a fordulatban lesz az ember igazán emberré, a közösség pedig igazán közösség, ahogyan Isten megteremtette. De ez az odafordulás mindig s újból és újból történik, tehát sohasem befejezett.*

KOZMA TIBOR

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Az erdélyi népfőiskolai mozgalom.

Csodálatos a Lélek munkája és Isten ígéjének a vezetése. Mindig mutat olyan utat az anyaszentegyháznak, amelyen a megújulás és megerősödés szolgálata az adott körülmények és lehetőségek között a legcélravezetőbb és eredményesebb lehet. Mennyi szolgálati lehetőséget mutatott akkor, amikor kívülről a hatalmi elnyomás, sanda bizalmatlanság és rosszindulat vett körül. A misszió parancsának a meghallása az anyaszentegyházban s az ebből folyó sokféle szolgálat és szövetség, az igehirdetés megújulása, a teológiai munka átértékelése, az egyház lényegének és szolgálatának újra való megfogalmazása, a szeretet-szolgálat felelősségének a felébredése, népünk és a magunk nyomorúságának egyre győtrőbb felismerése, mind az Ige és Szentlélek csodálatos vezetésének volt a következménye. Ahol figyelnek erre a vezetésre, ott nincsen is soha lemaradás, időből való kihullás, lelki, szellemi elernyedés, de a lelkekben ég a munkának, a szolgálatnak, a cselekvésnek, az építésnek a láza.

Az erdélyi, kibontakozó népfőiskolai munkát, de az egész országos református népfőiskolai mozgalmat is olyannak tartom, amelyet nem emberi akarás és igyekezet indított el, hanem, amelyet a Lélek a maga csodálatos eszközeivel hozott létre. Ne értsen félre senki. Ne téveszen meg senkit az, hogy ma az egész országban népfőiskolai láz és divat van, nem ezt a lázat tekintem úgy, ahogy van, a Lélek munkájának, hanem azt a törekvést és célkitűzést, azt a szellemet és igyekezetet, amely egyházunk népfőiskolai törekvéseiben egyre határozottabban megnyilvánul. Ez pedig a maga egészében evangéliumi szellem, missziói igyekezet. Már maga az a tény is, hogy úgy a csonka ország területén, ahol külső akadály nem állt útjában a népfőiskolai munkának, mint nálunk Erdélyben, ez a munka sorrendben a többi után jött s azokat nem előzte meg, mutatja, hogy nem izzó nemzeti gondolat szülte, nem hazafiúi látás eredménye, hanem a Lélek gyümölcse. Ha nem az volna, akkor ma nem neveznök az egyház missziói munkájának, hanem a nemzet-, vagy társadalomnevelés egyéb tevékenységei között adnának neki helyet s vagy nem végeznök, mint nem egyházi feladatot, vagy rávetnök magunkat, mint a missziói szolgálat álpótlékára és kijátszanók vele magát a missziói munkát.

De ha az egész „népfőiskolai lázat” tekintjük, akkor is gondolkodóba kell ejtsen az a tény, hogy a mai kor nevelői igyekezetű állama és társadalma a mai napig sincsen ott a népfőiskolák fenntartói és nevelői között, csak azok között, akik ezt a kipattanó, megszületett nagyszerű nemzet-, ember- és társadalomnevelői

lehetőséget szaladva igyekeznek a maguk számára megkaparintani — hátulról.

Alulról, a gyülekezetből fakadt fel, a Lélek mutatta szükség hozta létre, megvannak, maguktól élnek, szolgálnak, nagyszerű jeleket mutatnak fiatal életek átformálásában, új életlátás kialakításában, új szellem támasztásában. Itt az ideje, hogy az anyaszentegyház egyeteme védő és segítő gondoskodásával magához ölelje és tovább virágoztassa. A missziói szellem intézményévé teheti, amelyben tovább lobogtathatja az evangélium lelkét a laikusok életébe és szolgálatába. Összefoglalása és új szintézise lehet minden missziói munkaágnak s elindítója nagy álmunknak és remény ségünknek: *a magyar népmisszióknak.*

1. Jelek.

(Egyházkerületünk népfőiskolai tanfolyamai 1942—43 telén.)

A felszabadulás után azonnal megjelennek az első tanfolyamok hívogatói. Előbb Udvarhelyen, majd Kőrösfőn és Makfalván nyílnak két-háromhetes tanfolyamok. Ezek a kezdeményezések egytől egyig az IKE vezető gondolatait tükrözik. 1942—43 telén már hét helyen folyik készülődés.

1. *Sepsiszentgyörgy.* A Rikán belőli Kommuni'ás tette meg az első határozott és merész lépést népfőiskolája megteremtése érdekében. Mintegy 80 000 pengős befektetéssel házat vásárol Sepsiszentgyörgyön s e télen már 6 hetes fiú 6 hetes leánytanfolyamot tart. Résztvevők száma: 23 fiú és 21 leány. Az intézmény Tökés József esperes irányítása alatt áll, de olyan munkatársai vannak, mint Kiss Árpád és Dr. Kiss Tihamér. A nevelői tisztelet a fiúknál Molnár Dezső, míg a leányoknál Margit diakonissza testvér töltötte be. A beszámolókból az tűnik ki, hogy a tanfolyam igen mély lelki hatásokat váltott ki úgy a fiúkból, mint a leány résztvevőkből. A Székely Mikó kollégium oltalma és segítsége, a Kommunitás mintegy 80 lelkésze és sok lelkes egyháztag támogatása, a cél biztos látása emberileg mind kezesség arra, hogy ez a legkeletibb református népfőiskola a háromszéki síkságon igazi evangéliumi népmissziót fog betölteni.

2. *Székelyudvarhely.* Itt a legfontosabb „tőkeérték”: a vezetők hite, bátorsága és szeretete szintén megvan, amely az egész udvarhelyi egyházmegyét sorompóba állította az elkezdett munka intézményesítése és megalapozása érdekében. Az udvarhelyi egyházmegye tette meg legelőször a lépést abban a tekintetben, hogy a városban egyházmegyei népfőiskola létesüljön. Itt is a lelkipásztorok vállalták az anyagi áldozat magas mértékét, hogy anyagilag is biztosítsák az alapvetést. Előbb a kollégium fogadta öreg falai közé a minden gyülekezetből küldött 31 ifjút, később azonban — e télen — már nem tudott termet bocsátani a népfőiskolai tanfolyam rendelkezésére, mert neki is megszorodtak a fiai és leányai. E télen nem a legkedvezőbb elhelyezésben ugyan, de mégis sikerrel

tartotta meg 8 hetes fiú tanfolyamát s ennek kebelében 3 hetes levente egyesületi tanfolyamát. A tanfolyam igazgatója Dávid Gyula, nevelője pedig Gáll Károly volt. Mellettük Váró György dr., a munka lelkes apostola, a kollégium tanáraival.

Semmi kétségünk nincsen aziránt, hogy az udvarhelyi egészen sajátos elindulás meg fogja találni a megerősödés biztos útját.

3. *Makfalva.* Azzal dicsekedhet, hogy itt vetette meg alapját 1838 ban, a sajtóságos későbbi viszonyok miatt száz esztendő t késett magyar népfőiskolának a nagy forradalmár, br. Wesselényi Miklós. Az általa alapított és épített „makfalvi kolégyom” nem a mi missziói értelmezésünk, hanem az általános nemzeti szempontok szerint mai értelemben is igazi népfőiskola volt, ahová hosszú évtizedeken keresztül tanulni járt az egész marosi egyházmegye földműves fiatalosága. Igazi népfőiskolává váló kifejlődésének nem is a vidék érdeklődésének hiánya, hanem a 67 es kor szelleme és iskolapolitikája volt az akadálya. Dániában ebben az időben indul el a munka, nálunk az ország egyetlen kezdeményezését maga a kormányzat fejleszti vissza elemi fokra, mert egyszerűen nem tudja, hogy mit kezdjen ezzel a különös falusi „kolégyommal”, ahova hetedhét faluból küldik tovább tanulni a székely apák tanulni vágyó, de otthon maradni akaró fiaikat. Az épület ma is megfelel minden követelménynek. Három nagy tantermével, tágas udvarával, mellékhelyiségeivel, valamint két szoba-előszobás lakrészével otthonául szolgálhat a Bekecsaljai népfőiskolás ifjúságnak. Az egyházmegye meg is tett minden előzetes lépést az iskola megnyitására arra a kezdeményezésre, amit e sorok írója még 1940 őszén megtett, hogy e némes hagyományokkal dicsekedő iskola újból felvegye eredeti hivatásának teljesítését. Az 1940—41-telén megtartott egyhónapos tanfolyamra a környező falvakból 37 ifjút hoztak be szüleik s mindenik emlékezett még a „kolégyom” hajdani hirnevére, pedig ezuttal a régi növendékek dédunokái jöttek tanfolyamra. Ez az első tanfolyam később Ákosfalván folytatódtott ugyan, de időközben a bekecsaljai egyházmegye megszervezte az iskola Baráti Körét, előadói gárdáját, amely ilyen várostalan vidéken nem könnyű dolog, de annál fontosabb hivatás, valóságos kulturmisszió teljesítésére vállalkozik.

4. *Gyalu.* Kalotaszeg népfőiskolájának a székhelye. Olthont adott itt számára a református kulturház és egy urasági épület. Felszereléssel is dicsekedhetik, amennyiben harminc ifjú számára az együttlakáshoz és étkezéshez minden felszerelése megvan. Sajnos a helyi lelkész jelentéséből egyelőre olyan nehézség tűnik ki, amelyet sürgősen meg kell oldani, hogy a kalotaszegi ifjúság népfőiskolához jusson. Nevezetesen az, hogy ennek az iskolának nincsen gazdája. Az egyházmegye még nem tett lépéseket átvételére és vezetésére. Ennek az lehet az oka, hogy az előzetesen Nagykapuson és Körösfőn tartott két-két hetes tanfolyamokat se az egyházmegye kezdeményezte volt annak idején. E télen pedig sokáig

bizonytalan volt újabb tanfolyamnak Gyaluban leendő megnyitása s a késői hívogatás miatt már nem akadt elég jelentkező

E nehézségeken lehet segíteni úgy, amint azt egyebütt láttuk: Az egyházmegye lelkeszei az egyházmegye keretében fogják megszervezni a gyalui népfőiskolát.

5. *Görgény.* A görgényi egyházmegyében szintén előkészült a talaj egy egyházmegyei népfőiskola létesítéséhez. Itt a legnagyobb nehézséget egy megfelelő helyiség hiánya okozta már az előző két évben is. E télen azonban sikerült egy átmeneti megoldást találni. Holtmarosra a kulturház alkalmasnak látszott egy rövidebb tanfolyam lefolytatására és Toró Gyulának nem is haboztak sokáig: 23 ifjával megtartották az első kéthetes tanfolyamot s a beszámolójukból tudom, hogy nagy lelki gyönyörűséggel láthatták az ifjak komoly részvételét. A szerény kezdet szép reményekre jogosít. Ebben az egyházmegyében is megvan a legnagyobb és legfontosabb dolog: a lélek készsége és szolgálni akaró hívő szándék. Ahol pedig ez megvan, ott megvan a mi felfogásunk szerinti népfőiskolának a legfontosabb alapja.

6. *Szilágycseh.* Erről a kezdeményezésről csak annyit tudok, hogy bár minden dologi feltétel adva volt, vidéki jelentkezők hiányában ezen a télen csak helyi jelentkezőkkel kezdődött el Biró János helyi lelkész vezetésével egy két hétre tervezett tanfolyam 5 résztvevővel.

7. *Ákosfalva.* Már említettem, hogy a makfalvi első tanfolyam 1942 január 4—március 1 ig Ákosfalván a Marosi egyházmegye kebelében a görgényi kezdeményezésként folytatódott. Itt a románok által kontra iskolául épített, de be nem fejezett két tantermes és több mellékhelyiséggel rendelkező épületből egy tantermet és három kisebb helyiségét egyházközségünk bérbe vette örökbérlet formájában a községtől, míg ugyanezt tette a M. Kir. Belügyminisztérium a másik teremmel és konyhával. Elég nagy költséggel befejeztük a magunk részét s olyan átalakításokat eszközöltünk a termék beosztásán, hogy az alkalmas legyen népfőiskolai tanfolyamok számára is. Megállapodtunk a tisztí orvossal, hogy tanfolyamaink alatt szünetel a téli gyermekékeztetés, viszont ennek működése idején mi is átengedjük a magunk helyiségeit. Így aztán egyelőre egy épületben tudtuk elhelyezni eddigi tanfolyamainkat.

1942 nov. 8—december 20 ig háztartási tanfolyammal kapcsolatos leánytanfolyamot, 1943 jan. 24—március 15 ig pedig második fiútanfolyamunkat rendeztük meg. Eddig összesen 84 végzett népfőiskolásunk van az egyházmegye kb. 20 gyülekezetében, akikről a legjobb híreket halljuk és személyesen is arról győződhetünk meg, hogy csaknem kivétel nélkül mindenik hallgatónk komoly igyekezetet mutat, vagy máris tényleges munkát végez a gyülekezetben s egész magatartásán meglátszik a Lélek magvelése.

Egy éve már, hogy a Marosi egyházmegye hivatalosan is a magáénak tekinti az ákosfalvi kezdeményezést. Baráti és Pártfogó

Körei meg vannak szervezve. Előadóinak Munkaközössége kialakulóban van s a kimondottan népfőiskolai együttműködés mellett mezőszéki szóránymunkát is vállal és végez. A végzett ifjúság között a kapcsolatot ébren tartjuk. Evégből találkozókat rendezünk s három vándorkönyvtárral szolgáljuk az ifjúság továbbképzését. Mintegy 300 kötetes könyvtárunk, szépen berendezett könyvtár és olvasó termünk, bebutorozott állandó irodahelyiségünk, konyha-felszerelésünk, rádióink és 14.000 drb. kiégetett téglánk s a jövő tételre egy vagon fánk van — a Lomási cégtől kaptuk. — Eddig mintegy 12.000 pengőt tudtunk összehozni iskolánk céljaira, aminek csak kis hányada volt állami segítség. Ennél azonban sokkal szebb lehetőséget rejt magában az a szellemi és lelki közösség, amely az eddigi aránylag hosszú tanfolyamokon tanár, tanító, lelkész és más foglalkozású előadók és az igazi missziói lélekkel működő nevelő theológusok részéről megvalósult. Cseresznyés Ferenc, Nagy Lajos és Sánta István szerényen és szabadkozva jöttek hozzánk, hogy aztán rövid idő múlva összeolvadjanak lélekben az ott talált fiatalsággal, előadókkal és az állandó szolgálattal. Itt is volt 3 hetes levante vezetői tanfolyam az idej népfőiskola keretében.

PÁLFFY KÁROLY.

(Folytatjuk.)

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Munka a nyár folyamán.

A legtöbb jelentésből, ami a vasárnapi iskola munkájáról beszámol, azt olvashatjuk, hogy ez a munka nyáron szünetel. Több helyen egyenesen arról szól a jelentés, hogy a munka az iskolai évvel természetesen bezárul és csak ősszel, az iskolai évben kezdődik meg újra. Úgy látszik, mintha ez a munka csak valami kiegészítője volna a mindennapi iskola munkájának s azzal nyilna és zárulna, mint ahogy az egész iskolai működésnek a nyár folyamán szünetelnie kell.

Tulajdonképpen ez a felfogás és eljárás helytelen. Abból a téves gondolkozásból folyik, amelyet már régen tisztázni kellett volna, hogy a vasárnapi iskola is olyan munka, amely általában az iskola tevékenységéhez kapcsolódik. Többször beszéltük már meg, hogy ez milyen tévedés, hogy a vasárnapi iskola tulajdonképpen nem merülhet ki a tanításban, nem elég csak ott tartani össze a gyermekeket, hogy a vasárnapi iskola tanulóit egy csoportot s egy gyülekezetet alkotnak, akik nem világi ismeretek gyűjtésére, hanem Isten Igéjének hallgatására gyűltek össze. Amint az egyházközség élete, az istentiszteletek, a testvéri közösség, a szeretetmunka nem csak téli foglalkozás és nem szabad, hogy nyáron szüneteljen. Így kellene lennie a vasárnapi iskolának is.

El kell ismerni, hogy a munka nyári szünetelése mégis sokszor kényszerítő okok következtében történik. A gyermekek maguk is jobban el vannak foglalva, a szülők munkája megszaporodik, tanítók és vezetők is esetleg el vannak szédelve, vagy kevesebb idejük van a munkára. A legbuzgóbb és legjobb vasárnapi iskolákban is a gyermekek száma megcsappan, az érdeklődés kisebb lesz s megérzik a vakáció levegője.

Viszont azonban azt is látjuk, hogy mikor aztán az őszi idő eljön és a munkát újból meg kellene kezdeni, egyszerre előállnak azok a nehézségek, amelyek az új kezdéssel járnak. Megint össze kell szedni a gyermekeket, idő telik bele, míg minden iskolában, osztályban és csoportban megindul a munka s így elvesztünk egy csomó időt, amikor pedig már lehetne dolgozni. Az egész munka folyamatosságát, egységét, alapozottságát veszélyezteti a két, vagy három hónapi munkaszünet.

Mit lehet most tenni ez ellen? Mit tegyünk, hogy ne kelljen

állandóan, minden iskolai év elején a kezdet nehézségeivel küzdeni, hogy ne felejtsek el a gyermekek, amit tanultak, hogy ne legyen az Ige hallgatása a gyermekek részére valami olyan iskolás feladat, amittől három hónapig kell pihenni, hogy aztán ismét megkezdhető legyen? Az első, amire törekszünk s amit, ha lehet legjobb lenne megvalósítani, hogy a vasárnapi iskolai munka nyáron is tovább folytatódjék. Megkönnyítené ezt az, hogy ez a munka is vasárnap történik, mikor a gyermekek úgy sincsenek munkában, mikor a felnőttek is templomba mennek. A városi gyülekezetekben sok ember megy ugyan nyáron nyaralni, de sokan otthon is maradnak, tehát azt kellene velük megéreztetni, hogy a vasárnapi iskola éppenúgy, mint a templomi igehirdetés hozzátartozik a vasárnapjához annak, aki a gyülekezetben tartózkodik. Ha ezt nem tesszük, előáll az a téves gondolat és beleivódik a gyermek lelkébe, hogy az Ige hallgatása az valami iskolás dolog, hogy az alól vakációt lehet kapni, hogy arra nincs mindig szüksége az embernek. Ezért nagyon fontos lenne, hogy a vasárnapi iskolai munkát a nyár folyamán is állandóan folytassuk. Még azt is meg lehet tenni, hogy a nyaralásra elment vagy elmenő gyermekeket reávevesszük, hogy ahová mennek, ott keressék a vasárnapi iskolát és járjanak el oda. Így ott is megerősíthetjük a létszámot és a munkát.

Ha semmiképpen sem lehetne, még egy csökkent létszámmal sem megtartani a vasárnapi iskolai összejöveteleket a nyár folyamán, akkor is vannak olyan lehetőségek, amelyekkel a gyermek előtt a munka folytonosságát fenn kell tartanunk. Mivel, mint mondiuk, a vasárnapi iskola nem a tanítási órában merül ki, hanem egy csoportot képez, a csoportot magát igyekeznünk kell akkor is összetartani, ha maga a tanítás esetleg szünetel. Ezt meg lehet tenni úgy, hogyha a gyermekeket a nyáron többször is kisebb kirándulásokra gyűjtjük össze. Ezen alkalmakkor a szabadban tarthatunk nekik vasárnapi iskolai órát is, a többi időt játékra, mesélésre, beszélgetésre fordítjuk. Ezzel elérjük azt is, hogy a gyermekek egymáshoz is közelebb jutnak. Ezenkívül nem kénytelenség, hogy szüneteljen a gyermekek látogatása. Erre, ha a vezető helyben lakik, és ha nincs maga hétköznapiokon jobban elfoglalva, még több alkalom van, mint iskolai időben. Felkereshetjük a gyermekeket otthon, a munkában, beszélgethetünk velük, hivatkozhatunk vasárnapi iskolai munkára és tanításokra. Hasonlóképpen folyhat a nyár folyamán az iratterjesztés munkája és más pásztori jellegű munka. A vezető különösen vasárnap, keresheti a gyermekek társaságát a templomi istentisztelet előtt vagy után.

Mindenesetre nagyon fontos és döntő dolog az, hogy maga a vezető hogyan érez ebben a tekintetben. Ha saját maga is, mint a gyermekek fellélegzik és megkönnyebbülten sóhajtott fel az iskolai év végén, hogy megszabadult a gyermekektől és ettől a munkától, ha alig várja, hogy letegye a Bibliát és elbocsássa a gyermekeket, akkor ne kérdezze, hogy miért röpülnek azok is olyan örömmel

a vasárnapi iskolából hazafelé és adják át magukat a pihenésnek. De ha komolyan veszi a munkát, ha a szíven hordozza, akkor nem fog a nyár folyamán megfélekezni azokról, akiket Isten egész éven át a gondjaiba helyezett, keresni fogja, hogyan szolgálhat a nyáron át is, és meg fogja találni a módját, hogy a vasárnapi iskolai munka ne téli foglalkozás, ne kényszerű iskolai feladat legyen, hanem az Ige közös szolgálata, amelyben a gyermekekkel együtt tovább foglalkozik és örvendezik akkor is mikor az iskolai időnek vége van. És akkor meg fogja látni, hogy a munka őszi megindítása vagy továbbvitele sokkal könnyebb, biztosabb és eredményesebb lesz, mint eddig volt.

I. L.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

A szerkesztőség csak az e célból beküldött theologiai és pedagógiai munkák ismertetését vállalja.

Thurneysen Eduard: Az Ige szolgálata.

Az Ev. Hittudományi Kar hallgatói Ifjúsági Körének kiadása. Sopron. 1942

A soproni theologia hallgatói valóban méltó értékes szolgálatot vállaltak akkor, mikor ezt a könyvet megjelentették. Bár nem rendszeresen elkészített homiletika ez a könyv, mégis értékes szolgálatot nyújt azoknak, akik az igehirdetés nagy feladatával naponként harcolnak. Az Előszó megmondja, hogy itt a Thurneysen egyetemi előadásainak, szemináriumi tájékoztatásainak összefoglalását kapjuk ebben a könyvben, amelyet hallgatói jegyeztek fel s maga a szerző azután átnézett és kiadását engedélyezte. Annyival érdekesebb ez így, mert a könyvön rajta van a közvetlenségnek az a himpora, amit csak az élő beszéd után való jegyzés ad meg. Értékessé teszi ezt a könyvet még az is, hogy mint az előszó is írja, Thurneysennek kidolgozott gyakorlati theologiai vagy homiletikai kézikönyve nincsen, bár több helyen, különösen a *Das Wort Gottes und die Kirche* c. művében ír ezekről a kérdésekről. Bár a szerző, mint minden igazi theológus, a kérdésekkel folytonosan viaskodik, azokat újra és újra felveti, felfogásn egyes kérdésekről megváltozik és tisztul, mégis alapjaiban ezek a gondolatok megmaradnak, amiket ez a könyv tartalmaz.

Maga a könyv tulajdonképpen nagyon egyszerűen szól az igehirdetés kérdéséről, mint ahogyan minél mélyebben nézzük a kérdést, annál egyszerűbb is és fensége és nehézsége éppen egyszerűségében van. Két főkérdésre akar feletet adni: mi prédikáció feladata és hogyan kell azt elkészíteni. Az első részben főképpen azzal foglalkozik, hogy a prédikáció felfogását szembeállítsa a Schleiermacher, Ritschl és a római egyház tanításával s ezen ellentétben mutassa ki a református felfogás lényegét. A prédikáció az Ige hirdetése s benne a Szentlélek munkálkodik. Ez a két fontos dolog, vagyis az igehirdetés nem lehet az Ige nélkül, de nem lehet a Szentlélek munkája nélkül sem. A prédikációnak az a feladata, hogy „úgy fejtse ki és adja elő a Szentírás mondanivalóját, hogy rajta keresztül, „vele, benne és általa“ (in, sub et cum) megjelenhessék közöttünk ma is Istennek élő Igéje és elvégezhesse a maga ítélő, megújításteremtő munkáját.“ A Szentlélek Isten tudja átörni a bűn erejét, amely minket az Igétől elválaszt és ő tudja az Igét igazán Igévé tenni számunkra.

A könyv második része a prédikáció készítéséről szól. Nem úgy, hogy gyakorlati mesterfogásokat ismertet, hanem úgy, hogy ebben is a legszigorúbb elvi alapon áll. Éppen ez a nagy dolog nála, hogy a módszer, a munka kivitele kérdése nála nem válik mesterségessé, hanem megmarad a theologiai síkon, Isten Igéje közelségében. Ezért más a homiletika és más a retorika,

hogy nem szabályokat ad, hanem éppen meggátolja az emberi szabály uralmát ebben a munkában. A prédikációnak külső és belső ismertetőjelei vannak: a külső ismertetőjelek általában: a Bibliához kötöttség, a személyes részvétel a kijelentés eseményévé válásában és az, hogy a prédikáció igazi szóbeli üzenet Istentől hozzánk, tőlünk másokhoz. Közelebből külső ismertető jelek, hogy az egyházi szolgálat eredeti és új bizonyágtéves, személyes megszólítás. A belső, tartalmi ismertetőjelek vonatkoznak egyrészt a mondanivalóra, annak igazságára, tehát, hogy a teljes bibliai üzenetet hitvallási alapon fejt ki; szavahihetőségére, hogy az a mi hitbéli tapasztalatunkon szűrődjék át; jelenvalóságára: vagyis, hogy mindig azoknak beszél, akik azon alkalommal hallgatják Isten beszédét. Aztán vonatkoznak a belső ismertetőjelei a prédikáció tartalmának magára a kidolgozásra, s itt megkövetelik azt, hogy a textus sajátos tartalmát tolmácsolja a prédikáció, hogy annak a mondanivalóját elsősorban saját magunkra értsük és végül, hogy olyan legyen, amely a gyülekezetet és tagjait szíven találja, vagyis hozzájuk kikerülhetetlen igénnyel és minden habozás nélkül mondja Isten üzenetét.

Ezeket a gondolatokat Thurneysen nagyon tömören, sok gondolatot ébresztő módon mondja el, olyan tömören, hogy ebből a 92 lapos fejtegetésből nagy kötetet lehetne írni. Mindamellett gondoskodik arról, hogy mint igazi igehirdető, a maga mondanivalóját szemléletessé tegye. Istennek királyi parancsszavát, amint az az Igében hangzik, ahhoz hasonlíja, amint a lázadó városban kilüggesztett királyi proklamációt olvassák némelyek s újból ráismerve királyuk szavára, meghódolnak előtte, másoknak is elmondják s bár körülöttük még a tömeg lázong, ők már elismerték az igazi urat; az igehirdetést Christophoros magatartásnak nevezi, mert az igehirdető Krisztust hordozza, igába hajlva előtte és számára saját magát; olyannak kell néznie az igehirdetőnek magát, mint a vízcső, amely csak átvezeti a vizet de hozzá semmit sem tesz; az Ige más voltát már az is mutatja, hogy a prédikáció hallgatására más helyre kell mennünk, a templomba, otthon nem maradhatunk, stb. Milyen mások ezek az illusztrációk, mint a nálunk sokszor hallható vagy olvasható mondvcsinált történetek.

A Thurneysen könyvének — nem olvasását, hanem áttanulmányozását — komolyan ajánlhatjuk minden igehirdetőnek, éppen ma, amikor nagyon fenyeget a prédikációban a korszerűség vagy más hasonló veszedelem kísértése. Nagy köszönettel tartozunk Urbán Ernőnek, hogy ezt a könyvet így előkészítette és a kiadóknak, hogy magyar nyelven hozzájuttattak vele az egyik legértékesebb munkához az igehirdetés megújítására.

I. L.

Felelős szerkesztő: DR. IMRE LAJOS. — Felelős kiadó: BEKESS KÁROLY
Szerkesztőség és kiadóhivatal: Kolozsvár, Hitler-tér 13. Református Theologia.
Csekk számla száma: 72.276.

Jordáky-nyomda, Kolozsvár, Hitler-tér 13. — Felelős vezető: Jordáky Lajos.

Legújabb kiadványok:

Kaphatók az „Ifjú Erdély” iratterjesztésében.

Andrási Tivadar: Jézus. ára 4.— P.

Barth Károly és Barth Henrik: Szempontok a Szentlélekről szóló tanhoz.

Fordította: Kozma Tibor, ára 2.— P.

Kálvin János: Magyarázata Máté, Márk és Lukács összhangba hozott evangéliumához. Fordította: Rábold Gusztáv. Synoptikus I. kötet 6·50 P, II. kötet 6.— P, III. kötet 6.— P, IV. kötet 7.— P. Mind a négy együtt 24.— P. — Kapható még az Ap. Csel. magyarázatának I-ső kötete, ára 10.— P. Ap. Csel. magyarázatának II-ik kötete, ára 12.— P.

Juhász István: A reformáció az erdélyi románok között. 276 oldal, ára 6.— P.

Katonának való füzetek, drb. à 20 fillér.

Nagy Mózes E.: A nő az Ige mérlegén. 30 f.

„ **A négyes.** 30 fillér.

„ **Levelező nagyasszonyok.** 30 f.

Kádár Géza: Ha meghalunk, az Úrnak halunk meg. Temetési beszédek. Szerző kiadása. 170 oldal, ára 6.— P.

Roy Krisztina: Napországhban. 2·50 P.

„ **Három barát.** 2.— P.

A mi dalaink. VIII-ik, legújabb kiadás, ára 2— P.

Zengjen Hálaének. X-ik kiadás, 90 fillér.

Dr. Kiss Ferenc: Hogyan készüljünk a házasságra? ára 20 fillér.

Bántó Teresi: Ibolyavirág. Kis színdarab gyermekeknek egy felvonásban, dalbetéttel, ára 20 fillér.

Két színdarab. 1— P.

Debreczeni László: A mi művészetünk. (Fatornyos hazámból.) „Ifjú Erdély“ kiadása, 130 oldal, több, mint 50 illusztrációval. ára 3— P. Egy szerűbb kiadás ára 2— P.

Fiers Elek: Isten pénzügyel. III. kiadás, 30 f.

Mózes A.: Szabó Sári néni. II. kiadás, 40 f.

Mózes András: Az erdélyi román reformáció kátéirodalma, ára 5 P.

Ráday Pál: Lelki hódolás. Imakönyv, ára fűzve 2.50, kötve 12— P.

László Dezső: Ige - Hit - Egyház, ára 4 P.

Kádár Géza: Templomi Imák, ára 7 P.

Minden magyarországi vallásos jellegű kiadvány kapható vagy beszerezhető az „Ifjú Erdély“ iratterjesztésében. A „Soli Deo Gloria“ Szövetség és „K. I. E.“ minden még kapható kiadványa, az „Exodus“ kiadványai (Karácsony Sándor könyvei stb.), valamint a „Bethlen Gábor“ könyvkereskedés és a „Studium“ kiadványai eredeti bolti árukon kaphatók. Új szorgalmi képek, bibliai mondásos képeslapok nagy választékban kaphatók.
